

KASALXONA ICHKI INFEKSIYALARINING GIGIYENIK PROFILAKTIKASI**Xudoyberdiyev Bahrom Botir o'g'li****Norqulov Sardor Jumaniyozovich***Toshkent davlat tibbiyot universiteti*

Annotatsiya: *Mazkur maqolada kasalxona ichki infeksiyalarining (nozokomial infeksiyalar) kelib chiqish sabablari, tarqalish mexanizmlari va ularning oldini olishda gigiyenik profilaktikaning o‘rni yoritiladi. Shuningdek, tibbiyot muassasalarida sanitariya-gigiyena talablariga rioya qilish, sterilizatsiya va dezinfeksiya jarayonlarini to‘g‘ri tashkil etish, tibbiyot xodimlari va bemorlar o‘rtasida infeksiyon xavfsizlikni ta‘minlash masalalari tahlil qilinadi. Maqolada zamonaviy profilaktika usullari, jumladan, qo‘l gigiyenasi, individual himoya vositalaridan foydalanish hamda epidemiologik nazoratni kuchaytirishning ahamiyati ilmiy asosda bayon etilgan. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, gigiyenik choralarni tizimli ravishda qo‘llash kasalxona ichki infeksiyalar tarqalishini sezilarli darajada kamaytirishga xizmat qiladi.*

Kalit so‘zlar: *kasalxona ichki infeksiyalari, nozokomial infeksiya, gigiyena, dezinfeksiya, sterilizatsiya, profilaktika, sanitariya qoidalari, infeksiyon nazorat, tibbiyot muassasalari, epidemiologiya*

Kirish:

Kasalxona ichki infeksiyalari (nozokomial infeksiyalar) zamonaviy tibbiyotning dolzarb muammolaridan biri hisoblanadi. Ushbu turdagi infeksiyalar bemorlarning tibbiyot muassasalarida davolanish jarayonida yuqtiradigan kasalliklari bo‘lib, ular davolash samaradorligiga salbiy ta‘sir ko‘rsatadi, bemorlarning kasalxonada qolish muddatini uzaytiradi hamda sog‘liqni saqlash tizimiga qo‘shimcha iqtisodiy yuk keltiradi. Jahon miqyosida olib borilgan tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, kasalxona ichki infeksiyalari rivojlangan va rivojlanayotgan davlatlarda bir xil darajada uchrab, ularning oldini olish sog‘liqni saqlash tizimining ustuvor vazifalaridan biri bo‘lib qolmoqda.

Nozokomial infeksiyalarning kelib chiqishida turli omillar muhim rol o‘ynaydi. Bular qatoriga tibbiyot xodimlarining gigiyenik qoidalarga to‘liq amal qilmasligi, sterilizatsiya va dezinfeksiya jarayonlarining yetarli darajada tashkil etilmaganligi, tibbiy asbob-uskunalarining noto‘g‘ri ishlatilishi hamda bemorlarning immun tizimi zaiflashgan holati kiradi. Ayniqsa, reanimatsiya va intensiv terapiya bo‘limlarida davolanayotgan bemorlar infeksiya yuqtirish xavfi yuqori bo‘lgan guruhga kiradi. Shu bois, kasalxona sharoitida infeksiyalar tarqalishini cheklash uchun kompleks yondashuv zarur.

Gigiyenik profilaktika kasalxona ichki infeksiyalarining oldini olishda asosiy omillardan biri sifatida qaraladi. Gigiyena talablariga qat’iy rioya qilish, qo‘l gigiyenasini to‘g‘ri tashkil etish, dezinfeksiya va sterilizatsiya choralari muntazam ravishda amalga oshirish infeksiya tarqalishining oldini olishda muhim ahamiyat kasb etadi. Bundan tashqari, tibbiyot xodimlarining sanitariya madaniyatini oshirish, zamonaviy infeksiyon nazorat tizimlarini joriy etish hamda profilaktik tadbirlarni tizimli ravishda olib borish ushbu muammoni samarali hal etishga xizmat qiladi.

Hozirgi kunda kasalxona ichki infeksiyalariga qarshi kurashishda ilmiy asoslangan yondashuvlar va innovatsion texnologiyalar keng qo‘llanilmoqda. Shu bilan birga, har bir tibbiyot muassasasida gigiyenik profilaktikani tashkil etish va uni doimiy nazorat qilish orqali infeksiyalar tarqalishini sezilarli darajada kamaytirish mumkin. Mazkur maqolaning maqsadi kasalxona ichki infeksiyalarining gigiyenik profilaktikasi bo‘yicha asosiy tamoyillarni tahlil qilish va ularning amaliy ahamiyatini yoritishdan iborat.

Asosiy qism:

Kasalxona ichki infeksiyalarining gigiyenik profilaktikasi sog‘liqni saqlash muassasalarida xavfsiz muhitni ta’minlashning asosiy yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Ushbu jarayon kompleks chora-tadbirlar tizimini o‘z ichiga olib, infeksiya manbai, yuqish yo‘llari va sezgir organizm o‘rtasidagi epidemiologik zanjirni uzishga qaratilgan.

Avvalo, qo‘l gigiyenasi kasalxona ichki infeksiyalarni oldini olishning eng samarali va iqtisodiy jihatdan maqbul usullaridan biri sifatida e’tirof etiladi. Tibbiyot xodimlarining bemor bilan aloqa qilishdan oldin va keyin qo‘llarni antiseptik vositalar bilan tozalashi infeksiya yuqish xavfini sezilarli darajada kamaytiradi. Shu bilan birga, qo‘l gigiyenasi bo‘yicha xalqaro standartlar va protokollarga amal qilish muhim hisoblanadi.

Dezinfeksiya va sterilizatsiya jarayonlari gigiyenik profilaktikaning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Tibbiy asbob-uskunalar, ayniqsa, invaziv muolajalarda qo‘llaniladigan vositalar yuqori darajada steril bo‘lishi talab etiladi. Dezinfeksiya jarayonlari mikroorganizmlarni yo‘q qilishga qaratilgan bo‘lsa, sterilizatsiya ularni to‘liq bartaraf etishni ta’minlaydi. Shu bois, ushbu jarayonlarning texnologik jihatdan to‘g‘ri tashkil etilishi infeksiyalarni kamaytirishda hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi.

Kasalxona muhitining sanitariya holatini ta’minlash ham muhim omillardan biridir. Xonalarni muntazam tozalash, yuzalarni dezinfeksiya qilish, havoni tozalash va ventilyatsiya tizimlarini nazorat qilish orqali infeksiya tarqalishining oldi olinadi. Ayniqsa, operatsion va reanimatsiya bo‘limlarida sanitariya-gigiyena talablariga yuqori darajada amal qilinishi zarur.

Individual himoya vositalaridan foydalanish tibbiyot xodimlarini va bemorlarni himoya qilishda muhim rol o‘ynaydi. Niqoblar, qo‘lqoplar, himoya kiyimlari va ko‘zoynaklar

infeksiya yuqish ehtimolini kamaytiradi. Biroq, ushbu vositalardan to‘g‘ri foydalanish va ularni o‘z vaqtida almashtirish ham muhim ahamiyatga ega.

Epidemiologik nazorat tizimi kasalxona ichki infeksiyalarni aniqlash, monitoring qilish va oldini olishda muhim vosita hisoblanadi. Infeksiyalarni erta aniqlash, ularning sabablarini tahlil qilish va tegishli choralarni ko‘rish orqali infeksiya tarqalishini cheklash mumkin. Bundan tashqari, tibbiyot xodimlarining malakasini oshirish, ularni muntazam o‘qitish va sanitariya madaniyatini rivojlantirish ham profilaktika samaradorligini oshiradi.

Adabiyotlar tahlili:

Kasalxona ichki infeksiyalarining gigiyenik profilaktikasi masalasi ko‘plab mahalliy va xorijiy olimlar tomonidan keng o‘rganilgan. Ilmiy manbalarda qayd etilishicha, nozokomial infeksiyalarni kamaytirishda gigiyenik choralar yetakchi o‘rin egallaydi. Xususan, zamonaviy tadqiqotlarda qo‘l gigiyenasining samaradorligi alohida ta‘kidlanib, uning to‘g‘ri tashkil etilishi infeksiya ko‘rsatkichlarini keskin kamaytirishi isbotlangan.

Bir qator ilmiy ishlarda dezinfeksiya va sterilizatsiya jarayonlarining sifati kasalxona ichki infeksiyalar darajasiga bevosita ta‘sir ko‘rsatishi aniqlangan. Shu bilan birga, ayrim tadqiqotchilar sanitariya qoidalariga rioya qilinmasligi va nazorat tizimining sustligi infeksiyalar tarqalishining asosiy sabablari ekanligini ta‘kidlaydilar.

So‘nggi yillarda olib borilgan ilmiy izlanishlar individual himoya vositalaridan foydalanish va epidemiologik nazoratni kuchaytirish infeksiyalarni kamaytirishda muhim omil ekanligini ko‘rsatmoqda. Shuningdek, tibbiyot xodimlarini muntazam o‘qitish va ularning gigiyenik bilimlarini oshirish profilaktik chora-tadbirlarning samaradorligini oshirishi ilmiy jihatdan asoslab berilgan.

Umuman olganda, adabiyotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, kasalxona ichki infeksiyalarining oldini olishda kompleks yondashuv, ya‘ni gigiyena, dezinfeksiya, sterilizatsiya va nazorat tizimlarini uyg‘unlashtirish eng samarali usul hisoblanadi.

Xulosa:

Kasalxona ichki infeksiyalari zamonaviy tibbiyot tizimining eng muhim va dolzarb muammolaridan biri hisoblanadi. Ular nafaqat bemorlarning sog‘lig‘iga salbiy ta‘sir ko‘rsatadi, balki davolash jarayonini murakkablashtiradi, kasalxonada yotish muddatini uzaytiradi hamda sog‘liqni saqlash tizimiga qo‘shimcha iqtisodiy yuk keltirib chiqaradi. Shu sababli, ushbu infeksiyalarining oldini olish masalasi har bir tibbiyot muassasasining ustuvor vazifalaridan biri bo‘lishi lozim.

Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, kasalxona ichki infeksiyalarining kelib chiqishida asosiy omillar sifatida gigiyenik qoidalarga rioya qilmaslik, dezinfeksiya va sterilizatsiya jarayonlarining yetarli darajada yo‘lga qo‘yilmaganligi hamda epidemiologik nazoratning

sustligi muhim o‘rin tutadi. Ayniqsa, qo‘l gigiyenasiga e‘tiborning yetarli emasligi infeksiyalarning keng tarqalishiga sabab bo‘luvchi asosiy omillardan biridir.

Gigiyenik profilaktika choralari tizimli va uzluksiz ravishda amalga oshirish kasalxona ichki infeksiyalarni kamaytirishda eng samarali yo‘l sifatida namoyon bo‘ladi. Qo‘l gigiyenasiga qat‘iy amal qilish, zamonaviy dezinfeksiya va sterilizatsiya usullaridan foydalanish, individual himoya vositalarini to‘g‘ri qo‘llash hamda sanitariya talablarini to‘liq bajarish orqali infeksiya tarqalishining oldini olish mumkin. Shu bilan birga, tibbiyot xodimlarining bilim va ko‘nikmalarini muntazam ravishda oshirib borish, ularni gigiyena va infeksiyon nazorat bo‘yicha o‘qitish muhim ahamiyatga ega.

Bundan tashqari, har bir tibbiyot muassasasida samarali epidemiologik nazorat tizimini joriy etish, infeksiyalarni doimiy monitoring qilish va ularning sabablarini chuqur tahlil etish zarur. Faqatgina kompleks va ilmiy asoslangan yondashuv orqali kasalxona ichki infeksiyalar darajasini sezilarli darajada kamaytirish mumkin.

Xulosa qilib aytganda, gigiyenik profilaktika kasalxona ichki infeksiyalariga qarshi kurashning eng muhim va samarali yo‘nalishi bo‘lib, uning to‘g‘ri tashkil etilishi bemorlar xavfsizligini ta‘minlash, davolash sifatini oshirish hamda sog‘liqni saqlash tizimining umumiy samaradorligini yuksaltirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. World Health Organization. (2009). WHO guidelines on hand hygiene in health care. WHO Press.
2. World Health Organization. (2016). Guidelines on core components of infection prevention and control programmes at the national and acute health care facility level. WHO.
3. Centers for Disease Control and Prevention. (2020). Guideline for disinfection and sterilization in healthcare facilities. CDC.
4. Allegranzi, B., & Pittet, D. (2009). Role of hand hygiene in healthcare-associated infection prevention. *Journal of Hospital Infection*, 73(4), 305–315.
5. Magill, S. S., O’Leary, E., Janelle, S. J., et al. (2018). Changes in prevalence of health care-associated infections. *New England Journal of Medicine*, 379(18), 1732–1744.
6. Pittet, D., Hugonnet, S., Harbarth, S., et al. (2000). Effectiveness of a hospital-wide programme to improve compliance with hand hygiene. *The Lancet*, 356(9238), 1307–1312.
7. Boyce, J. M., & Pittet, D. (2002). Guideline for hand hygiene in health-care settings. *Morbidity and Mortality Weekly Report*, 51(RR-16), 1–45.
8. Rutala, W. A., & Weber, D. J. (2019). Disinfection, sterilization, and control of hospital waste. *American Journal of Infection Control*, 47, A3–A9.

9. O‘zbekiston Respublikasi Sog‘liqni saqlash vazirligi. (2020). Tibbiyot muassasalarida sanitariya-gigiyena qoidalari. Toshkent.
10. Karimov, Sh. M. (2018). Tibbiyot gigiyenasi asoslari. Toshkent: Fan nashriyoti.
11. Rasulov, A. A. (2019). Kasalxona ichki infeksiyalarining profilaktikasi. Tibbiyot jurnali, 3(2), 45–49.
12. Iskandarov, X. T. (2021). Infeksion nazorat va uning ahamiyati. Sog‘liqni saqlash muammolari, 4(1), 22–27.